

DOI: <https://doi.org/10.31110/consensus/2025-02/154-164>

УДК (UDC) 93/94 : 327

THE DEPICTION OF THE HOLOCAUST IN DANISH CINEMA: FICTION AND DOCUMENTARY APPROACHES

Daria Pestova*

Abstract

The article explores the prospect of using cinema to form a collective memory of the Holocaust. Attention is focused on the example of Denmark, due to the significant number of documentaries and feature films on the issue, made in the country or partially funded by it. In the study of documentary and feature films on the Holocaust produced in Denmark, it is noted that the authors of the films focus on two key issues: the rescue of the Jewish population to Sweden in 1943 and the stay of Danish Jews in the Theresienstadt camp.

The purpose of the article is to study the peculiarities of the reflection of the Holocaust in Danish cinema and to determine the specifics of the reproduction of the Holocaust in Danish cinema.

The methodological basis of the study is the principles of objectivity, historicism, and systematicity, which are realized through the use of general scientific methods of analysis, synthesis, generalization, comparison, and contextual analysis. Methods of historical, cultural, and cinematic analysis are used to study the depiction of the Holocaust in Danish cinema, as well as methods of interpreting feature films and documentaries to reveal the specifics of their depiction.

The scientific novelty of the article lies in the comprehensive analysis of the Holocaust in Danish cinema through a comparison of fiction and documentary films. The study reveals for the first time the specifics of cinematic comprehension of this topic in the context of cultural and social conditions in Denmark.

Conclusions. The results of the study allow us to conclude that cinema is a key tool for the formation of collective memory, which not only preserves history but also influences contemporary public perception of the Holocaust. Documentary films play an important role in reconstructing events and educating, while fiction films play an important role in creating an emotional connection between the viewer and the past. Thus, cinematic works contribute not only to preserving the memory of the Holocaust, but also to fostering social responsibility and awareness of the inadmissibility of discrimination in the modern world.

Keywords: film source, memory politics, collective memory, Holocaust, memorialization

* 3rd year PhD student, Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine.

E-mail: pestovadasha153@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8561-7488>

**ВІДОБРАЖЕННЯ ГОЛОКОСТУ В ДАНСЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІ:
ХУДОЖНІЙ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ПІДХОДИ****Дар'я Пестова*****Анотація**

У статті досліджується перспектива використання кінематографу для формування колективної пам'яті про події Голокосту. Увага зосереджена на прикладі Данії, що обумовлено значною кількістю документальних та художніх стрічок з окресленої проблеми, знятих у країні або за її часткового фінансування. Досліджуючи документальні та художні фільми, присвячені темі Голокосту датського виробництва, відзначено, що автори стрічок зосереджують увагу на двох ключових питаннях: порятунку єврейського населення до Швеції у 1943 р. та перебуванні датських євреїв у таборі Терезієнштадт.

Метою статті поставлено дослідити особливості відображення подій Голокосту в датському кінематографі та визначити специфіку відтворення подій Голокосту в кінематографі Данії.

Методологічною основою дослідження виступають принципи об'єктивності, історизму та системності, що реалізуються через використання загальнонаукових методів аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння та контекстуального аналізу. Застосовано методи історико-культурного та кінематографічного аналізу для вивчення відображення Голокосту в данському кінематографі, а також методи інтерпретації художніх і документальних фільмів для розкриття специфіки їх зображення.

Наукова новизна статті полягає в комплексному аналізі відображення Голокосту в данському кінематографі через порівняння художніх і документальних фільмів. Дослідження вперше розкриває специфіку кінематографічного осмислення цієї теми в контексті культурних і соціальних умов Данії.

Висновки. Результати дослідження дозволяють зробити висновок, що кінематограф є ключовим інструментом формування колективної пам'яті, який не лише зберігає історію, а й впливає на сучасне суспільне сприйняття Голокосту. Документальні фільми відіграють важливу роль у реконструкції подій та освіти, тоді як художні – у створенні емоційного зв'язку між глядачем і минулим. Таким чином, кінематографічні твори сприяють не лише збереженню пам'яті про Голокост, а й вихованню суспільної відповідальності та усвідомленню неприпустимості дискримінації у сучасному світі.

Ключові слова: кіноджерело, політика пам'яті, колективна пам'ять, Голокост, меморіалізація

Цитування: Пестова, Д. (2025). Відображення Голокосту в данському кінематографі: художній та документальний підходи. *Консенсус*, 2, 154–164. <https://doi.org/10.3110/consensus/2025-02/154-164>

URL: <https://konsensus.net.ua/index.php/konsensus/article/view/176>

* аспірантка 3 року навчання, Запорізький національний університет, Запоріжжя, Україна.

E-mail: pestovadasha153@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8561-7488>

Постановка проблеми. Питання формування колективної пам'яті щодо певних подій та явищ є досить актуальним на сьогоднішній день. Світ інтенсивно змінюється та модернізується й відповідно з'являються нові способи формування колективної пам'яті. Одним з таких способів сьогодні є кінематограф, який у вимірі висвітлення подій Другої світової війни дозволяє: показати документальні кадри доби, зафільмувати усноїсторичні свідчення очевидців певних подій чи доби (адже зважаючи на хронологічну віддаленість подій та смерть більшості їх учасників, цінність задокументованих свідчень зростає), візуалізувати певні події у художній формі.

Тенденції у розвитку кінематографу накладають свій відбиток на формування колективної пам'яті. По-перше, сучасні кінематографічні спецефекти дають можливість більш яскраво відобразити історії Голокосту. Також свій відбиток має сучасна геополітична ситуація в світі. Ї ще одним визначним фактором є тенденція до створення контенту не лише через зі спогадів очевидців, яких з кожним роком стає все менше, але й через призму сучасності.

Яскравим прикладом використання кінематографу, як джерела формування колективної пам'яті, особливо щодо подій Голокосту є Данія. Данія – це країна, яка акумулювала всі свої зусилля для порятунку євреїв в період Другої світової війни. Не дивлячись на те, що країна перебувала в окупації з квітня 1940 по травень 1945 рр., їй вдалося евакуювати до Швеції більшу частину єврейського населення. Водночас, у Данії створено значну кількість кінопродукції, присвячену датським євреям у роки Другої світової війни (як за державного сприяння, так і приватних робіт), тому дослідження ролі кінематографу у цьому процесі є необхідним для розуміння механізмів конструювання історичної пам'яті та її збереження в суспільній свідомості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукового доробку з проблеми дозволяє констатувати, що незважаючи на значну кількість кіноробіт датського виробництва, з тематики Голокосту, у науковому дискурсі питання їх аналізу та потенціалу практично не підіймалося. Найбільш детально про фільми вказаної тематики вказано у праці С. Дженсен і М. Дженсен¹. Автор наводять конкретні приклади фільмів, коротко пересказуючи їх сюжет, рекомендуючи їх перегляд для більш детального ознайомлення з певними подіями. Проте, слід враховувати, що вказана праця вийшла ще у 2003 р., а з того періоду вийшло багато робіт з тематики життя датських євреїв у Другій світовій війні. У роботі М. Мальксу² ми зустрічаємо назви деяких більш сучасних кінофільмів з окресленої проблематики, проте без їх детального аналізу чи навіть опису сюжету. Варто також відзначити

¹Jensen S.L.B., Jensen M.B. Denmark and the Holocaust. København: Institute for International Studies, Department for Holocaust and Genocide Studies. Danish Genocide Studies Series, 2003. 129 s.

²Mälksoo M. Handbook on the Politics of Memory. Copenhagen: Department of Political Science 2023. 418 p.

дослідження Х. Лоуві³, який хоча і аналізує не датський, а польський фільм про події Голокосту в Данії, проте здійснює ґрунтовний аналіз, порівнюючи реальні факти з художніми вигадками, наводячи приклади використання вказаної роботи, як джерела інформування про вказані у ньому події, у тому числі і для формування колективної пам'яті. Водночас, враховуючи відсутність, як в українському, так і міжнародному науковому просторі, комплексних досліджень, в яких би аналізувалися кінострічки Данії щодо Голокосту, зокрема і крізь призму їх значення для формування колективної пам'яті, постає необхідність проведення детального аналізу кінематографічних творів на цю тематику.

Мета статті – дослідити особливості відображення подій Голокосту в датському кінематографі та визначити специфіку відтворення подій Голокосту в кінематографі Данії.

Виклад основного матеріалу. Візуалізація певних подій та явищ сприяє кращому сприйняттю певних історичних моментів. Відповідно для якісного формування уявлення про Голокост варто звертати свою увагу на кінематографію. Кінематограф є одним із векторів політики пам'яті.

За визначенням представленим на сайті енциклопедії сучасної України кіноджерелознавство – це одна зі спеціальних історичних дисциплін, яка вивчає кінодокументи. Свій статус як джерело вони набули у 1960-х рр. Варто підкреслити, що певний проміжок часу саме ця група джерел була досить недооціненою в історичному дослідженні⁴. На сьогоднішній день ми можемо відзначити, що кінодокументи відіграють важливу роль в історичному дослідженні, адже дають можливість побачити ті чи інші історичні події та явища під іншим кутом зору.

Як результат, одним із способів формування колективної пам'яті про Голокост у Данії є створення документальних і художніх фільмів, що відображають період нацистської окупації країни та події, пов'язані з переслідуванням євреїв у роки Другої світової війни. Такий спосіб формування історичної пам'яті є одним із найефективніших, оскільки поєднує достовірність фактів із мистецькими засобами виразності, що забезпечує глибокий емоційний та інтелектуальний вплив на глядачів. Кінематограф не лише відтворює історичні події, але й виконує функції навчального, виховного, соціального й психологічного інструменту.

Важливим аспектом формування колективної пам'яті через кінематограф є його здатність створювати емоційний зв'язок між глядачем і минулим. Завдяки розповідям про людські долі та складні моральні вибори, з якими стикалися жертви та рятувальники, фільми сприяють глибокому розумінню масштабів трагедії. У випадку Данії особливу увагу приділяють подіям жовтня 1943 р., коли більшості єврейського

³ Loewy H. The Mother of all Holocaust Films? Wanda Jakubowska's Auschwitz trilogy. URL: https://www.erinnern.at/themen/e_bibliothek/Filme%20und%20Fotos%20im%20Unterricht/578_Hanno%20Loewy%20Jakubowska%20Auschwitz%20Trilogy.pdf

⁴ Маркітан Л.П. Кінодокументознавство. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-6932>

населення вдалося врятуватися завдяки масовій евакуації до Швеції. Ця історія стала основою для численних художніх і документальних фільмів, які акцентують увагу на солідарності, людяності та сміливості датського суспільства.

Кінематограф також виконує освітню функцію. Датські фільми про період Голокосту активно використовуються в навчальних програмах для молоді, сприяючи формуванню толерантності, критичного мислення та розуміння історичних процесів, що призвели до однієї з наймасштабніший трагедій 20 ст. Виховання через кінематограф є ефективним завдяки його візуальній та емоційній складовій, що робить матеріал доступнішим для сприйняття порівняно із сухими історичними фактами. Крім того, фільми допомагають молоді формувати етичні орієнтири, рефлексуючи над питаннями морального вибору, відповідальності та наслідків дискримінації.

Окремої уваги заслуговують документальні фільми, що виконують функцію історичної реконструкції та аналізу подій. У них особливий наголос робиться на ролі громадянського суспільства, яке чинило опір нацистській ідеології. Поеднання архівних матеріалів, інтерв'ю та реконструкцій сприяє глибшому розумінню історичного контексту та дає можливість сучасним глядачам усвідомити масштаби трагедії.

Ще однією важливою функцією кінематографа є психологічна підтримка. Для нащадків жертв Голокосту та очевидців цих подій фільми слугують інструментом опрацювання травматичного досвіду, сприяючи відновленню історичної справедливості. Художнє відображення складних подій допомагає суспільству пережити колективний катарсис, що є важливим етапом у процесі зцілення від травм минулого.

Данські фільми на тему Голокосту демонструються на міжнародних кінофестивалях, сприяючи поширенню ідей солідарності та людяності. Вони допомагають донести унікальний досвід Данії до глобальної аудиторії, підкреслюючи універсальність цінностей гуманізму та боротьби з дискримінацією. У цьому контексті кінематограф виступає засобом міжкультурного діалогу, що сприяє взаєморозумінню між народами.

Надалі звернемо детальніше увагу на конкретні роботи, які вийшли в Данії (за повного чи часткового данського фінансування). Загалом, ми ділимо їх на дві великі групи: документальні та художні.

До першої категорії ми можемо віднести цикл короткометражних інтерв'ю з безпосередніми учасниками подій, тими хто пережив Голокост в Данії (це історії тих, кого депортували до концентраційного табору у Чехії у 1943 р.) – «Theresienstadt – Danish Children in Nazi Captivity» («Терезієнштадт – данські діти в нацистському полоні»). Подана картина вийшла на екрани у 2009 р. та складається з 16 епізодів

тривалістю до 10 хвилин. Дана документальна стрічка представлена на офіційному сайті Данії, який займається питанням вивчення Голокосту⁵.

Фільм розпочинається зі вступної частини, де кожен з інтерв'юєнтів розповідає про своє життя до Голокосту (глава 1). Далі йде розповідь про початок війни на території Данії, окупацію та зміну настрою по відношенню до єврейського населення (варто наголосити, що до жовтня 1943 р. єврейське населення країни мало досить спокійне життя й не зазнавало утисків зі сторони окупаційної влади) (глави 2 та 3).

Наступною частиною фільму є власне спогади про депортації єврейського населення Данії та про життя в концентраційному таборі. Варто підкреслити, що даний фільм було сформовано на основі усноїсторичних спогадів учасників тих подій. Досить показовими є описи життя в концентраційному таборі. Наголосимо, що свідки, тих подій описували не лише страх, голод, смерть та переживання найстрашнішого періоду свого життя, але й підіймали теми дружби, кохання (глава 9).

Досить суттєвим фактом, який ми отримуємо з даного фільму є питання постачання продуктів та вітамінів для данських євреїв Терезієнштадту. Справа в тому, що завдяки зусиллям данських політиків та волонтерів до концентраційного табору дозволити передавати продуктові набори для євреїв з Данії (глава 7). Такі спогади є досить неформальними у контексті загальноприйнятого сприйняття життя в концентраційному таборі.

Окрема увага у стрічці приділяється темі порятунку євреїв з концентраційного табору Терезієнштадт до Швеції на білих автобусах (глава 13).

Евакуація євреїв відбулася в 1945 р., завдяки досягнутим домовленостям з боку окупаційної влади та Данії. Варто підкреслити, що вже на період 1944-1945 рр. німецькі позиції на фронтах ослабли й відповідно цим і скористалася Данія для вирішення питання щодо звільнення євреїв. Зауважимо, що не період евакуації датських євреїв з концентраційного табору країна все ще перебувала під окупацією й відповідно не могла прийняти своїх громадян. Тому було прийнято рішення про перевезення євреїв до нейтральної держави – Швеції. За свідченнями очевидців, наведених у згаданій кінороботі, після перебування в таборі смерті Швеція зустріла їх «як королівських осіб».

Цей фільм відіграє значну роль у формуванні колективної пам'яті з даної теми, оскільки створений на основі усноїсторичних свідчень і висвітлює не лише історичні факти, а й людські емоції та переживання. Такий формат сприяє не лише збереженню пам'яті про ті події, а й глибшому усвідомленню причин, чому знищення людей за расовими, національними чи іншими ознаками є неприпустимим у сучасному суспільстві.

⁵ Watch the film «THERESIENSTADT – Danish Children in Nazi Captivity» in chapters. URL: <https://folkedrab.dk/temaer/theresienstadt/danish-jews-in-theresienstadt-english/watch-the-film-theresienstadt-danish-o>

Наступним фільмом на який доречно звернути увагу є «Film om flugten til Sverige» («Фільм про втечу до Швеції»). Як й попередній фільм – це документальна картина зроблена на основі свідчень тих, хто пережив дані події. Фільм було випущено в 2013 р. на 70-річчя єврейської трагедії в Данії. Він складається з семи частин. Кожна частина фільму – це самостійна короткометражна картина, в якій описується історія порятунку до Швеції однієї людини та її родини. Варто відзначити, що дана серія фільмів представлена не лише на ресурсі folkedrab.dk, але й розміщена на YouTube у вільному доступі з англійськими субтитрами (адже люди розповідають про події в основному данською мовою)⁶.

Підкреслимо, що історії людей, яким вдалося врятуватися й потрапити до Швеції висвітлюють досить неоднозначне ставлення шведів до біженців. Чітко простежується дві лінії такого ставлення. Перша – це державна, яка спрямована на порятунок та надання притулку євреям Данії. В даній позиції держави (Данія та Швеція) проявили себе як згуртований колектив, який співпрацює та акумулює власні ресурси для надання необхідної допомоги. Другий – це громадянський. Цей вектор відображає ставлення місцевого населення до біженців, яке з одного боку проявлялося у наданні їм допомоги. Проте, зі спогадів очевидців ми можемо побачити, що громадянський вектор мав не лише позитивне, але й негативне забарвлення. Адже мали прояви і випадки дискримінаційного ставлення шведських громадян до данських євреїв.

Основним завданням даного фільму, на нашу думку, було формування не лише чіткого усвідомлення в суспільстві про важливість людського життя й пріоритетність порятунку людей в незалежності від їх походження, але й розуміння посттравматичного синдрому та формування думки, що біженці потребують «особливого» ставлення.

На сьогоднішній день даний фільм залишається досить актуальним, адже він допомагає усвідомити основні складності життя біженців та формування відповідного ставлення до них.

Третім фільмом, на якому хочемо акцентувати увагу є документальна стрічка 2005 р. – «The Danish Solution» («Данське рішення»). Це документальна стрічка, яку було створено у 2005 р. у США, за часткової участі датської сторони, англійською мовою. За 58 хвилин, у картині розповідається про неоднозначність ситуації порятунку, адже не всі данці готові були йти на ризики заради порятунку євреїв. На матеріалах фільму ми довідуємося, що хтось свідомо йшов на співпрацю з німецькою окупацією та виказував євреїв, хтось через певні особисті мотиви, а хтось просто намагався уникати євреїв. Особливістю фільм, яка відрізняє його від інших є детальна демонстрація усього ходу рятувальної операції.

⁶ Film om flugten til Sverige. URL: <https://folkedrab.dk/temaer/oktober-43-flugten-til-sverige/film-om-flugten-til-sverige>

Варто відзначити, що даного документального фільму не має у вільному доступі. Його можна переглянути в данській відеотеці, яка знаходиться в Копенгагені⁷.

Останнім документальним фільмом, на який хочемо звернути увагу є 45 хвилина стрічка «Århundredets vidner, lysmanden fra Theresienstadt» («Свідки століття, маяк Терезієнштадта»), 1998 р. випуску. Вказана робота присвячена постаті С. Фішермана, який на відміну від більшості євреїв, які були врятовані, потрапив до Терезієнштадту. С. Фішерман став відомий тим, що під час зйомок нацистського пропагандистського фільму тримав освітлювальні кабелі. Дана історія є показовою, адже німці по завершенню зйомок відправили до Аушвіцу усіх акторів та причетних до цього фільму, проте йому вдалось вижити⁸.

Наступною великою категорією, яку ми виділяємо є художні фільми про події Голокосту в Данії. Одним з найвідоміших подібних фільмів є «The Last Butterfly» («Останній метелик»). Це художній фільм, який вийшов на екрани у 1991 р. Тривалість картини складає 106 хвилин. Фільм розповідає нам історію одного міма. Він потрапляє до концентраційного табору, де був змушений розважати дітей задля створення ілюзії про «ідеальні умови для життя». За час своїх шоу він дізнається, що реальність насправді не така прекрасна, як хотіли намалювати для інших німці⁹.

Ще однією художньою картиною на яку варто звернути увагу є робота режисера Н. Донато під назвою «Fuglene over sundet» («Птахи над протокою»), яка побачила світ у 2016 р. Ця кінострічка присвячена питанню допомоги євреям під час нацистської обвали в жовтні 1943 р. Режисер картини надихнувся історією власної родини, адже його дід працював в одній з гаваней на будівництві човнів. Саме з цієї гавані багатьох данських євреїв було переправлено до Швеції¹⁰.

Показовим моментом зазначеного фільму є той факт, що данці, які були законослухняними громадянами, в один день мали піти проти закону з метою порятунку людських життів. Сам автор даної кінострічки говорив, що його фільм про те, як бути людьми за будь-яких обставин¹¹.

Вищевказана кінострічка представлена на сайті данського кінематографічного центру, який спеціалізується на освітніх програмах. Варто підкреслити, що на сайті представлений детальний розбір вказаного фільму, основні педагогічні цілі та завдання, аналіз основних кінематографічних прийомів. Сам фільм запропоновано для перегляду у середній школі.

⁷ The Danish Solution. URL: <https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmdatabasen/film/danish-solution>

⁸ Bøger, film og links om Theresienstadt. URL: <https://folkedrab.dk/temaer/theresienstadt/materiale-om-theresienstadt/boeger-film-links-om-theresienstadt>

⁹ Der letzte Schmetterling (1991) – Plot – IMDb. URL: https://www.imdb.com/title/tt0100393/plotsummary/?ref=tt_ov_pl

¹⁰ Fuglene over sundet. Filmcentralen. URL: <https://filmcentralen.dk/grundskolen/undervisning/fuglene-over-sundet-o>

¹¹ Kom helt tæt på: Fuglene over sundet – Historiske Dage. URL: <https://historiskedage.dk/kom-helt-taet-paa-flugten-sundet/>

Також відмітимо, що для більш ефективної роботи з кінематографічною стрічкою представлений так званий аркуш учня, мета якого – це самостійне осмислення матеріалу учнями. Даний фільм рекомендовано для перегляду учнів середньої школи¹².

Вважаємо за доречне згадати і фільм Б. Крістенсена випущений у 1970 р. під назвою «Oktoberdage» («Жовтневі дні»). Фільм присвячений подіям жовтня 1943 р. (втеча до Швеції). Картина демонструє історію однієї родини, створеної на основі збірного образу. Впродовж фільму, ця родина вимушена переховуватися від нацистської облави на євреїв. Увага приділяється і «допомозі», яку надавали пересічні датчани євреям у роки окупації. Показовим є той факт, що фільм було спеціально створено для міжнародного ринку, а отже випущено не лише данською, але й англійською мовами¹³.

Окрім ігрових стрічок, останнім часом у Данії починають приділяти увагу й створенню анімаційних фільмів з тематики Голокосту. Подані роботи орієнтовані на молодшу аудиторію, окрім того, за умов коли майже всі свідки подій вже померли подібний формат є простішим для реалізації. Відмітимо зокрема анімаційний фільм «Stemmer i stilheden» («Голоси в тиші»). Даний фільм було представлено в квітні 2023 р. Стрічка розповідає про втечу підлітка Б. Мельхіора, який вимушений був втекти до Швеції через події жовтня 1943 р. Згодом через багато років саме Б. Мельхіор стане головним равіном Данії.

Мета даного фільму полягає в усвідомленні тогочасної трагедії людства на прикладі однієї родини й наведення на роздуми, що подібне не має трапитися в майбутньому¹⁴. На сьогоднішній день фільм можна побачити в Датському єврейському музеї. Картина є частиною інтерактивної складової музею.

Отже ми можемо зробити наступні висновки. Перш за все через кінематограф Данія формує позицію щодо героїзму данського народу, якому вдалось врятувати більшу частину єврейського населення країни. В основу документальних фільмів автори беруть усні спогади очевидців. Такий підхід до формування колективної пам'яті дає можливість не лише сформуванню чіткого усвідомлення ходу розвитку подій, але й відчуття людський фактор, почуття окремих осіб та їх емоції. Варто наголосити, що документальні фільми є частиною навчального процесу щодо Голокосту. Основну частину документального кінематографу можна переглянути на спеціалізованих сайтах, які були створені для навчання школярів та молоді щодо питань Голокосту, війни, голоду та інших трагедій людства. Важливо підкреслити, що використання візуальних методів в формуванні колективної пам'яті щодо даного питання відіграють важливу роль, адже, з одного боку, формують чіткі уявлення про події

¹² Там само.

¹³ Oktoberdage. URL: <https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmdatabasen/film/oktoberdage>

¹⁴ Animationsfilm markerer 80-året for de danske jøders flugt. URL: <https://arbejderen.dk/kultur/animationsfilm-markerer-80-aaret-for-de-danske-joeders-flugt/>

того часу, а з іншого – візуально відображають людські переживання та емоції й розвивають емоційний інтелект та почуття людського.

Також варто окремо відзначити художні фільми щодо Голокосту. По-перше, ми можемо побачити що присутні не лише фільми виробництва минулого століття, але й сучасні. Це є свідченням актуальності даного питання. Також варто наголосити, що сучасні кінематографічні картини мають новітні спецефекти та графіку, а це допомагає більш модерно розкрити й продемонструвати героїв тих подій. По-друге, художні фільми так само як й документальні є частиною освітнього процесу в питанні Голокосту. Це є важливим аспектом, адже учні мають можливість самостійно оцінювати й зробити висновки з кінематографічних стрічок.

На сучасному етапі кінематограф є важливим вектором в формуванні колективної пам'яті щодо певних подій. Важливо правильно використовувати сучасні методи в політиці пам'яті для досягнення необхідної мети, а саме чіткого усвідомлення, що людство не має знецінювати себе за національною, расовою, релігійною або іншою ознакою.

REFERENCES

- Markitan, L.P. (n.d.). Kinodokumentoznavstvo [Documentary film studies]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Retrieved from <https://esu.com.ua/article-6932> [In Ukrainian].
- Animationsfilm markerer 80-året for de danske jøders flugt. Retrieved from <https://arbejderen.dk/kultur/animationsfilm-markerer-80-aaret-for-de-danske-joeders-flugt/> [In English].
- Bøger, film og links om Theresienstadt. Retrieved from <https://folkedrab.dk/temaer/theresienstadt/materiale-om-theresienstadt/boeger-film-links-om-theresienstadt> [In English].
- Der letzte Schmetterling (1991) – Plot – IMDb. Retrieved from https://www.imdb.com/title/tto100393/plotsummary/?ref_=tt_ov_pl [In English].
- Film om flugten til Sverige. Retrieved from <https://folkedrab.dk/temaer/oktober-43-flugten-til-sverige/film-om-flugten-til-sverige> [In English].
- Fuglene over sundet. Filmcentralen. Retrieved from <https://filmcentralen.dk/grundskolen/undervisning/fuglene-over-sundet-o> [In English].
- Jensen, S.L.B. & Jensen, M.B. (2003). *Denmark and the Holocaust*. København: Institute for International Studies, Department for Holocaust and Genocide Studies. Danish Genocide Studies Series [In English].
- Kom helt tæt på: Fuglene over sundet – Historiske Dage. Retrieved from <https://historiskedage.dk/kom-helt-taet-paa-flugten-sundet/> [In English].
- Loewy, H. (2004). The Mother of all Holocaust Films? Wanda Jakubowska's Auschwitz trilogy. Retrieved from https://www.erinnern.at/themen/e_bibliothek/Filme%20und%20Fotos%20im%20Unterricht/578_Hanno%20Loewy%20Jakubowska%20Auschwitz%20Trilogy.pdf [In English].
- Mälksoo, M. (2023). *Handbook on the Politics of Memory*. Copenhagen: Department of Political Science [In English].
- Oktoberdage. Retrieved from <https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmdatabasen/film/oktoberdage> [In English].

The Danish Solution. Retrieved from <https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmdatabasen/film/danish-solution> [In English].

Watch the film «THERESIENSTADT – Danish Children in Nazi Captivity» in chapters. Retrieved from <https://folkedrab.dk/temaer/theresienstadt/danish-jews-in-theresienstadt-english/watch-the-film-theresienstadt-danish-o> [In English].